

رابطه سرمایه اجتماعی و جرائم رایانه‌ای در شهر تهران

چکیده

در این مقاله با دیدگاهی جامعه شناختی رابطه سرمایه اجتماعی و جرائم رایانه‌ای مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته است. هدف این مطالعه کاربردی و از روش پژوهش توصیفی از نوع پیمایشی استفاده شده است. جامعه آماری متهمان و مجرمان رایانه‌ای می‌باشند که باروش نمونه‌گیری تصادفی ساده تعداد نمونه انتخاب شده است. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه پژوهشگر ساخته جمع آوری، نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که بین سه مؤلفه های سرمایه اجتماعی (مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی و امنیت اجتماعی) در سطح معنی داری با جرائم رایانه‌ای رابطه وجود دارد و مؤلفه تعاملات اجتماعی با جرائم رایانه‌ای دارای رابطه معنی داری نمی‌باشد. و همچنین سرمایه اجتماعی با دو بعد جرائم رایانه‌ای (ویژگی جرائم رایانه‌ای و انگیزه ارتکاب جرائم رایانه‌ای) دارای رابطه معنی دار است. در مجموع نتایج نشان می‌دهد سرمایه اجتماعی و جرائم رایانه‌ای در سطح معنی داری با هم رابطه دارند.

کلید واژه‌ها

سرمایه اجتماعی، جرائم رایانه‌ای، مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، امنیت اجتماعی و تعاملات اجتماعی

مقدمه و بیان مساله

جوامع بشری درمسیر تحولي تاريخ همواره آسیب‌هاي اجتماعي زيادي ديده است با توجه به پيچيدگي روابط و شبکه‌هاي اجتماعي در قرن اخير و رشد سريع صنعت و فن‌آوري شيوه هاي جديدي از ناهنجاريها که هم فراخوان زندگي مدرن هستند پديد آمده است. رایانه يکي از اين فن آوري هاي جديد است امروزه استفاده از آن یک الزام شده وشرایط موجود علمي واجتماعي رادر نوردیده است در راستاي همگاني شدن اين واقعیت در بخش هاي مختلف مانند : دولت الکترونيکي ، تجارت، بانکداري، آموزش و... با تمام مزايایي زيادي که براي بشریت دارد فرصت هاي نويني براي سوء استفاده مجرمان و متخلفان از اين امکان ات رافراهم آورده وبه آساني در دسترس اين نوع از اندیشه‌ها قرار گرفته است.

جرايم رایانه اي با ويژگي هاي منحصر به فرد خود مانند : کاربري وسيع رایانه ، عدم حضور مجرم در محل جرم ، تفاوت مجرمان رایان ه ای باسایر مجرمان ، عدم محدودیت مکان وزمان در انجام جرم ، سرعت خيلي بالاي جرم ، پيچيدگي کاربرد رایانه وعدم تمايل قربانيان جهت پيگيري به علت نا آگاهی ومسائل فرهنگي موجب اختلال درسيستم هاي اجتماعي اقتصادي شده اند و مشکلات فراواني پيش روي جوامع انساني گذاشته اند. رایانه به دليل کارکردهايي که در لايه هاي مختلف اجتماعي همچون : پردازش و جابه جايي سريع داده ها و اطلاعات، اينترنت و... به عنوان پديده هزاره سوم شهرت يافته است و تحولات بسيارعظيمي در تمامي سطوح زندگي بشر داشته است با تغيير در روش هاي برآورده شدن نیازها بسياري از موضوعات اجتماعي ، سياسي، اقتصادي و خصوصي را تحت تاثير خود قرار داده است.

امروزه با ورود فن آوري هاي نوين، در کارکرد نهادهاي رسمي و غيررسمي مولد سرمايه اجتماعي

تغییراتی ایجاد شده و با انواع جدیدی از انحرافات و آسیب اجتماعی از جمله جرایم رایانه‌ای هم فراخوان شده است سرمایه اجتماعی همانند منبعی حمایتی به صورت شبکه های که افراد، گروه‌ها و سازمان‌ها را در زمانی که به پشتیبانی و حمایت نیاز دارند در راستای منافع آنها هماهنگ می‌نمایند و از گرفتار شدن در آسیب‌های اجتماعی و اثرات منفی آن مصون نگه می‌دارد.

فرانسیس فوکویاما¹ انحرافات اجتماعی مانند جرم و جنایت را بازتاب نبود سرمایه اجتماعی دانسته است، جرم و کجروی اجتماعی عدم تعهد و پایبندی افراد به قوانین و هنجارهای جامعه را نشان می‌دهد و رشد آن موجب کاهش میزان سرمایه اجتماعی است. از این نگاه شناسایی مقدار شاخص‌های تعیین کننده سرمایه اجتماعی میان مجرمان رایانه‌ای از اهمیت بالایی برخوردار است تا بر اساس آن راهکارهای مناسب برای ارتقا سرمایه اجتماعی پیدا کرد، و به دنبال آن جرایم رایانه‌ای را کاهش داد.

در جامعه ایران جرایم رایانه‌ای حجم گسترده‌ای از پرونده‌های قضایی و پلیسی را تشکیل داده اند و دولت و سازمان‌های دخیل با یک چالش عمده ملی و بین المللی روبرو کرده است از طرفی پی جویی این نوع از جرایم کاری سختی است و از طرفی دیگر هزینه‌های مادی و اجتماعی طاقت فرسایی را گریبانگیر متولیان نظم و امنیت اجتماعی نموده است. در کشور ایران طی سالیان گذشته با اجرای برنامه‌های توسعه، هنجارهای اجتماعی تغییر کرده اند با تضعیف برخی هنجارهای مثبت غیررسمی میزان رضایت از زندگی کاهش یافته است و هم اکنون نهادهای جدیدی، برای بهسازی هنجارها و روابط متقابل اجتماعی ضعیف شده پیش بینی نشده است یا اگر پیش بینی شده جایگزین مناسبی نبوده

1- Francis Fukuyama

یا پشتیبانی قابل قبولی نشده ان .د . برخی ناهنجاری‌های اجتماعی رشد کرده است ، که جرایم رایانه‌ای یکی از این ناهنجاری‌ها می‌باشد.

تحولات چند ساله اخیر در زمینه فناوری اطلاعات و ارتباطات نشان می‌دهد که آرایه خدمات مختلف بانکی، تجاری، فرهنگی و... توسط بخش‌های دولتی و خصوصی در فضای مجازی در حال گسترش روز افزون است . برنامه ریزی و سرمایه گذاری در سیاست‌های توسعه‌ای دولتی به گون‌های شتاب زده در این خصوص رو به افزایش است که بتوان امنیت خدمات الکترونیکی را بالا برد . در شرایط فعلی سرعت این برنامه‌ها گسترش یافته است . بدون شک انجام پژوهش‌های اجتماعی و شن‌اخت ظرفیت‌های موجود کمک‌شایانی به‌این سیاست‌ها خواهد نمود .

هدف اصلی از انجام این پژوهش‌شناسایی رابطه سرمایه اجتماعی با جرائم رایانه‌ای است . که در آن شاخص‌های سرمایه اجتماعی شناسایی و با جرائم رایانه‌ای آزمون شده‌اند . و از طرفی رابطه سرمایه اجتماعی با ویژگی‌ها و انگیزه‌های جرائم رایانه‌ای مورد آزمون قرار گرفته است .

سؤال اینجاست که آیا سرمایه اجتماعی (مشارکت، تعاملات، امنیت و اعتماد بین اعضای جامعه) تأثیری بر میزان جرایم رایانه‌ای دارد؟ آیا بین انگیزه ارتکاب جرایم رایانه‌ای و سرمایه اجتماعی رابطه وجود دارد؟ آیا بین ویژگی‌های جرایم رایانه‌ای و سرمایه اجتماعی رابطه وجود دارد؟ چگونه می‌توان از سرمایه اجتماعی برای کاهش جرایم رایانه‌ای استفاده نمود؟

پیشینه پژوهش

پژوهش‌های متعددی با موضوع رابطه سرمایه اجتماعی و جرائم مختلف در ایران و خارج از ایران انجام شده است که در ادامه به تعدادی از آنها می‌پردازیم . در ضمن پژوهشی اختصاصی در

موضوع رابطه سرمایه اجتماعی و جرایم رایان های توسط پژوهشگر یافت نشد.

مسنر و همکارانش (2004) پژوهشی در آمریکا با عنوان رابطه ابعاد سرمایه اجتماعی و میزان قتل جنایی با روش استفاده از داده های ثانویه انجام داده اند این پژوهش نشان می دهد که تعدادی از معرف های سرمایه اجتماعی با جرایم خشن (قتل جنایی) رابطه ندارند. فقط دو معرف سرمایه اجتماعی اعتماد و مشارکت های اجتماعی که در جهت ایجاد تغییرات سیاسی مانند تظاهرات و شرکت در سازمان هایی که برای ایجاد تغییر و بهبود وضعیت اجتماعی ایجاد شده اند همبستگی بالایی با میزان قتل جنایی دارند.

سلمی و کیویوری¹ (2006) پژوهشی با موضوع همبستگی بین سرمایه اجتماعی (نقش فردی و ساختاری) و جرم جوانان با کنترل شاخص های فردی و ساختاری در بین 5142 نفر از نوجوانان 15-16 سال پرداختند. یافته های تحلیل رگرسیون چند متغیره نشان داد هنگامی که سطح فردی و ساختاری متغیرها در سطح فردی و ساختاری کنترل شده است، پایین بودن حمایت از پدر و مادر، پایین بودن کنترل از سوی معلمان و پایین بودن اعتماد بین افراد با رفتار بزهکارانه همبستگی وجود دارد. کنترل از سوی پدر و مادر، حمایت معلمان و پیوند بین نسلی با بزهکاری تنها در مدل های دو متغیره همبستگی دارد و پیوندهای ضعیف پدر و مادر که باعث پیوند نوجوان با بازار کار پاره وقت می شود او را در مقابل خطر بزهکاری حمایت ن می کند.

پژوهشی با موضوع تحلیل رابطه سرمایه اجتماعی و جرم توسط مجید مداح و نوید شریفی در سال 1390 در زندان سمنان انجام شده است در این تحقیق با استفاده از اطلاعات استخراج شده

از زندانیان زندان مرکزی سمنان را بطنه بین سرمایه اجتماعی و جرم با تاکید بر سه شاخص معرف سرمایه اجتماعی شامل اعتماد ، تعامل اجتماعی و هنجارها بررسی شده است ، میزان سرمایه اجتماعی در گروه‌های مختلف جرم ، توزیع و مصرف مواد مخدر و قتل کمتر از متوسط سرمایه اجتماعی جامعه قابل حصول است.

پژوهشی باموضوع تحلیل رابطه سرمایه اجتماعی و جرم در سطح خرد و کلان توسط مسعود چلبی و محمد مبارکی انجام شده است این پژوهش از دو قسمت مجزا تشکیل که قسمت اول پیمایشی در بین مجرمان زندانی و مردم عادی بالای 18 سال در شهر تهران و قسمت دوم در سطح بین المللی به صورت تحلیل ثانویه بوده است . یافته‌های نشان می دهند که در سطح خرد و در سطح کلان بین سرمایه اجتماعی و جرم رابطه منفی و معنادار وجود دارد.

پژوهشی با موضوع بررسی نقش سرمایه اجتماعی بر میزان احساس امنیت جوانان 18 تا 29 ساله شهر تهران در سال 91 توسط علی رضاییان انجام شده است در این تحقیق مولفه های سرمایه اجتماعی را اعتماد نهادی شده ، مشارکت رسمی و غیر رسمی و آگاهی اجتماعی شامل می شود و نتایج تحقیق نشان می دهد که بین سرمایه اجتماعی و میزان احساس امنیت رابطه معناداری وجود داشته است همچنین از آنجا که در این پژوهش اعتماد و مشارکت ابعاد اصلی سرمایه اجتماعی می باشند ، یافته های تحقیق نشان می دهند که بین اعتماد (اجتماعی - نهادی - سیاسی) و احساس امنیت رابطه وجود داشته است.

تعریف مفاهیم و چارچوب نظری

1- تعریف سرمایه اجتماعی¹:

مفهوم سرمایه اجتماعی که به تازگی در نوشته‌های مربوط به علوم اجتماعی وارد شده است به طور خلاصه شامل سرمایه و منابع حاصل از نهادها، روابط و هنجارهایی است که کنش متقابل اجتماعی جامعه را به لحاظ کمی و کیفی شکل می‌دهند. این مفهوم به دلیل ماهیت و محتوایی که دارد از این پتانسیل برخوردار است تا در تحلیل‌های نظری در حوزه‌های مختلف به کار گرفته شود که یکی از آنها حوزه آسیب‌های اجتماعی است (چلبی و مبارکی، 1384).

در مجموع منابع بالفعل و بالقو های که با داشتن شبکه پایدار، مناسبات و روابط کم و بیش نهادی شده حاصل از آشنایی یا شناخته بودن، پیوند دارند (بورديو، 1986).

سرمایه اجتماعی منبعی است که کنشگران از ساختارهای اجتماعی معینی بدست می‌آورند و از آن در جهت علایق و منافعشان استفاده می‌کنند. سرمایه اجتماعی به واسطه تغییر در روابط بین کنشگران حاصل می‌شود. (بیکر² 1990)

سرمایه اجتماعی شامل دوستان، همکاران، تماسها و روابط عمومی‌تری می‌شود که به واسطه آنها فرد امکان و فرصت استفاده از منابع مالی و سرمایه انسانی خود را پیدا می‌کند (بارت³، 1992-1997).

پاتنام سرمایه اجتماعی را مجموع های مفاهیمی چون اعتماد، هنجارها و شبکه‌ها می‌داند که موجب ایجاد ارتباط و مشارکت بهینه یک اجتماع می‌شود و در نهایت منافع متقابل آنان را تامین خواهد کرد (مداح و شریفی، 1390).

1- Social Capital

2-Baker

3-Burt

در مجموع از دیدگاه نگارنده سرمایه اجتماعی مجموعه‌های از منابع با ارزشی است که به صورت اعتماد و احساس امنیت در تعاملات و مشارکت‌های اجتماعی توسط شبکه‌ها و نهادهای اجتماعی معمولاً غیررسمی و به ندرت رسمی تولید و در جهت دستیابی به اهداف فردی و اجتماعی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

2- تعریف جرم رایانه‌ای¹:

چراغی و میرزایی (1391) در کتاب «پی جویی جرایم رایانه‌ای» جرم رایانه‌ای را به دو صورت تعریف کرده‌اند:

الف) تعریف محدود (مضیق): جرمی که در فضای مجازی (سایبر) رخ می‌دهد جرم رایانه‌ای است. بر اساس این دیدگاه، اگر رایانه ابزار و وسیله ارتکاب جرم باشد آن جرم را می‌توان در زمره جرایم رایانه‌ای قلمداد کرد.

ب) تعریف گسترده (موسع): هر فعل یا ترک فعلی که «در» یا «از طریق» یا «به کمک» سیستم‌های رایانه‌ای رخ می‌دهد و در قانون برای آن مجازات تعیین شده باشد، جرم رایانه‌ای قلمداد می‌شود.

فعالیت‌های به واسطه رایانه که هم غیر قانونی و هم نامشروع هستند با بخش‌های خاصی که می‌توانند از میان شبکه‌های الکترونیک جهانی هدایت شوند (هال، 2002).

جرایم سایبری به معنی رفتاری با توجه به سیستم‌های سایبری می‌باشد که به عنوان تخلفی قابل مجازات طبق این کنوانسیون طبقه‌بندی شده است (کنوانسیون بین‌المللی تقویت حفاظت در برابر جرایم سایبری و تروریسم (cisac)).

در موضوع سرمایه اجتماعی به تعدادی از نظریه‌های رویکردی جامعه‌شناسان خواهیم پرداخت

که متناسب با موضوع این پژوهش می‌باشند و در ادامه تعدادی از نظریه های جرم شناسی مطرح خواهد شد و در پایان با تلفیق این دو دیدگاه چارچوب نظری و مدل پژوهش ارائه می‌گردد.

3- نظریه‌های جامعه شناختی سرمایه اجتماعی:

پیر بوردیو¹

بوردیو برای اولین بار سرمایه اجتماعی را در سال 1937 این چنین تعریف کرد که ، سرمایه اجتماعی مجموعه منابع واقعی یا مجازی است که از طریق داشتن شبکه های پایا و کم و بیش نهادینه شده روابط دو طرفه آشنایی و شناخت ، برای یک فرد یا یک گروه انباشته می‌شود.

پیر بوردیو جامعه شناس فرانسوی از اولین محققانی بود که به تحلیل سیستماتیک ویژگی های سرمایه اجتماعی پرداخت . بر اساس تعریف بوردیو، سرمایه اجتماعی حاصل جمع منابع بالقوه و بالفعلی است که نتیجه ی مالکیت شبکه بادوامی از روابط نهادی شده بین افراد و به عبارت ساده تر عضویت در یک گروه است . البته سرمایه اجتماعی مستلزم شرایطی به مراتب پیش از وجود صرف شبکه پیوندها می‌باشد. در واقع پیوندهای شبکه های می‌بایست از نوع خاصی ، یعنی مثبت و مبتنی بر اعتماد باشد . به اعتقاد بوردیو سرمایه اجتماعی به عنوان شبکه های از روابط یک ودیعه طبیعی یا یک ودیعه اجتماعی نیست، بلکه چیزی است که در طول زمان برای کسب آن باید تلاش کرد . به تعبیر بوردیو ، سرمایه اجتماعی محصول فرعی سرمایه گذاری فردی یا جمعی، آگاهانه یا ناآگاهانه است که به دنبال تثبیت یا باز تولید روابط اجتماعی است که مستقیم در کوتاه مدت یا بلند مدت قابل استفاده هستند (بوردیو، 1986).

بورديو در تعريف سرمايه اجتماعي بر عنصر مشاركت فرد در شبکه هاي اجتماعي که سبب دسترسي او به منابع و امکانات گروه می شود تاکيد می کند. بورديو معتقد است که فرد می تواند با استفاده از سرمايه اجتماعي ، موقعيت اقتصادي خود را در ج امعه بهبود بخشد . بنابراین در دیدگاه بورديو ، سرمايه اجتماعي و فرهنگي ، ابزاري هستند براي اين که فرد سرمايه اجتماعي خود را افزايش دهد و سرمايه اجتماعي نوعي محصول اجتماعي است که ناشی از تعامل اجتماعي می باشد (شارع پور ، 1385).

جميز کلمن¹

جميز کلمن مفهوم سرمايه اجتماعي را از اقتصاد جامعه شناسي آورد . او اين شکل از سرمايه را مانند ديگر اشکال سرمايه مولد می داند و امکان دستيابي به هدف هاي معيني را که در نبود آن دست نيافتني است ، فراهم می سازد (منوچهر صبوري ، 1376).

سرمايه اجتماعي بر مبناي کارکرد آن تعريف می شود. سرمايه اجتماعي ذات واحدي نيست بلکه مجموعه ای از ذات هاي گوناگون است که دو عنصر مشترک دارند : اولاً همه آنها مشتمل بر جنبه ای از ساختار اجتماعي هستند ، ثانياً برخي کنش هاي خاص کنشگران - اعم از اشخاص حقيقي يا حقيقي ها را- در داخل محدوده ساختار تسهيل می کنند. سرمايه اجتماعي مانند ساير اشکال سرمايه ، مولد است ، يعني تحقق اهداف معيني را که در نبودش محقق ن می شود ، امکان پذير می گرداند. سرمايه اجتماعي مانند يک سرمايه فيزيکي و سرمايه انساني کاملاً قابل معاوضه يا جانشيني نيست بلکه ممکن است مختص فعاليت هاي معيني باشد. نوع معيني از سرمايه اجتماعي که در تسهيل کنش هاي معيني سودمند است ، شايد براي

1- Coleman James

کنش‌های دیگر بی‌فایده یا حتی زیان‌بخش باشد (کلمن، 1987).

رابرت پاتنام¹

رابرت پاتنام از اندیشمندان برجسته در زمینه مطالعات سرمایه اجتماعی و استاد علوم سیاسی دانشگاه هاروارد می‌باشد. که این مفهوم را از حلقه آکادمیک خارج و وارد عرصه رسانه‌های جمعی کرد. او سرمایه اجتماعی را آن دسته از ویژگی‌های سازمان اجتماعی میداند که هماهنگی و همکاری را برای سودآوری متقابل اعضا تسهیل می‌کند. تاکید عمده وی به نحوه تاثیر سرمایه اجتماعی بر رژیم‌های سیاسی و نهادهای مدنی مختلف است. مفهوم سرمایه اجتماعی را فراتر از سطح فردی آن به کار می‌برد و به مفهوم و عملکرد سرمایه اجتماعی در سطح منطق‌های و ملی و نحوه تاثیر اشکال سرمایه اجتماعی بر نهادهای دموکراتیک علاقه دارد.

در مجموع پاتنام منابع سرمایه اجتماعی را اعتماد، هنجارهای روابط متقابل زیردستان و شبکه‌های افقی تعاملی می‌داند که خود تقویت‌کننده و خودافزون هستند. از نظر او ویژگی‌های تولیدی سرمایه اجتماعی منجر به تعامل اجتماعی همراه با سطح بالایی از همکاری، اعتماد، بده‌بستان و روبربط متقابل، مشارکت مدنی و رفاه اجتماعی می‌گردد. پاتنام حضور این ویژگی‌ها را در هر جامعه‌ای نشان می‌دهد. این خصلتی است که به نظر او موجب عملکرد خوب نهادهای دموکراتیک می‌گردد (الوانی و شیروانی 1385 ص 28).

4- نظریه‌های جرم‌شناسی

نظریه فشار

از دیدگاه نظریه پردازان فشار ، ماهیت جرم عمدتاً از نوع قرار گرفتن افراد بهنجار در موقعیت‌های نابهنجار است ، نه وضعیت افراد بیماری که آسیب‌های خود را برون ریزی می‌کنند. چنین موضعی را بی‌تردید ، می‌توان به معنای قطع ارتباطی آشکار با دیدگاه‌های فردگرا به شمار آورد که رفتارهای کجروانه را صراحتاً ، در زمره‌گزینش‌ها یا کاستی‌های افراد مجرم قرار می‌دهند. نظریه فشار همچنین مفاهیم جامعه‌شناختی دورکیم را شالوده کار خود قرار داده است ، مفاهیمی که ناگزیر آنها را از توجه به خصوصیات فردی باز می‌دارد و به مضمون‌هایی مانند آنومی و همبستگی اجتماعی سوق می‌دهد، نمی‌توان آنها را درون نوعی چارچوب مرجع فردگرایانه کشاند (سلیمی، 1383).

نظریه برجسب زنی

دیدگاه برجسب زنی عموماً جرم و رفتار مجرمانه را فرآیندی اجتماعی می‌داند. کانون توجه این دیدگاه ، معطوف به ماهیت کنش متقابلی است که بین مجرم ، بزه دیده و مقامات دستگاه جزایی به وقوع می‌پیوندد. نظریه پردازان برجسب زنی همچنین مدعی اند که اصولاً این اعمال نظام جزایی و مقامات آن است که تعیین می‌کند چه چیزی را باید جرم محسوب داشت . به بیان دیگر در نگاه آنان ، مجرمانه خواندن رفتار یا مجرم شمردن فردی خاص ، وابسته به افرادی است که در عمل چنین برجسب‌ی را وارد می‌آورند. در این خصوص ادعای آنها این است که عنوان رس می‌جرم را افرادی بریک رفتار می‌گذارند که قدرت وارد آوردن برجسب را دارند (سلیمی، 1383).

نظریه انتقادی

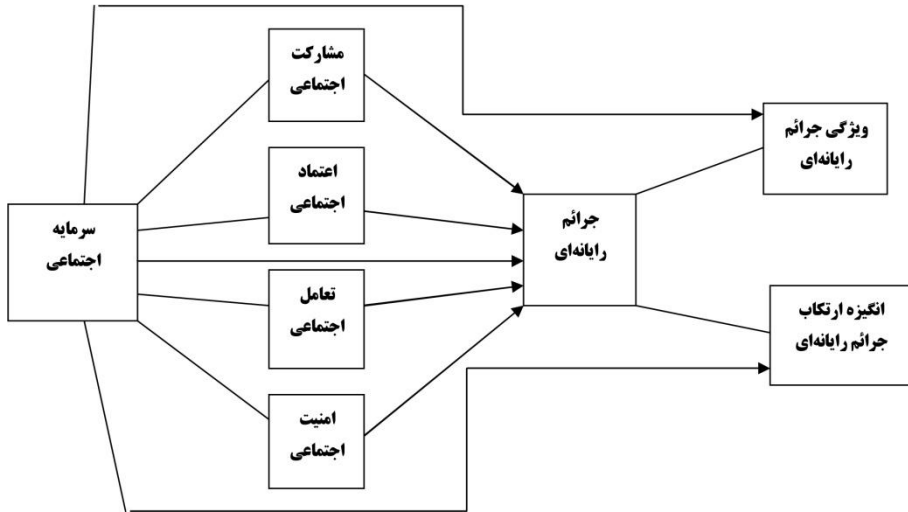
از دیدگاه نظریه انتقادی به طور کلی جرم در قالب تعدی و ظلم تعریف می‌شود. به ویژه اینکه

برخی از گروه‌ها در مقابل تعدی و تجاوز آسیب پذیر ترند. اعضای طبقه کارگر، زنان (به ویژه آنانی که فقیر، تک سرپرست و در انزوای اجتماعی قرار دارند) گروه‌های اقلیت قومی و نژادی آنانی هستند که بیشترین احتمال وجود دارد که از سنگینی روابط اجتماعی ظالمانه که بر روی تقسیمات طبقاتی، تبعیض نژادی بنا شده است ضربه بخورند.

در این دیدگاه رفتار مجرمانه با موقعیت اجتماعی که به واسطه تخصیص کلی منابع اجتماعی و نیز ماهیت خاص مداخلات نیروی پلیس در زندگانی مردم مقدر شده است، ارتباط پیدا می‌کند. روند یک دست یا یک نواخت کردن که در طی آن افرادی که کمترین قدرت را در دست دارند و بیشترین احتمال آسیب پذیری در جامعه برایشان وجود دارد دارند- فقرا، بیکاران و آنانی که تحصیلات کمتری دارند- به وسیله یک سیستم خاص جدا سازی می‌شوند تا جایی که تعداد بیش از حدی از افراد جامعه مجرمین و یا زندانیان با سابقه‌ای را تشکیل بدهند (وایت و آلد، 1995)

آنچه به عنوان چارچوب نظری ارایه می‌گردد این است که مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، تعامل اجتماعی و امنیت اجتماعی شاخص‌های سرمایه اجتماعی هستند که در داخل ساختار اجتماعی شکل می‌گیرند و همچنین جرایم رایانه‌ای محصول تکنولوژی و فنآوری اطلاعات نیز در داخل نظام اجتماعی بوجود می‌آید که تکنولوژی و فنآوری اطلاعات محصول ساختار اجتماعی است. بنابراین نقطه اشتراک جرایم رایانه‌ای و سرمایه اجتماعی ساختار و شرایط اجتماعی است، که در تحول و تکامل نظام اجتماعی، سرمایه اجتماعی به عنوان راه و ابزاری برای برطرف کردن بی‌سامانی ناشی از جرایم رایانه‌ای در جامعه بکارگیری می‌شود.

با توجه به دیدگاه های مطرح شده در مبانی این پژوهش سرمایه اجتماعی منبعی بسیار وسیع در جهت توسعه روابط در شبکه و سیستم های اجتماعی است. از آنجا که هر چه گروه ها و افراد بتوانند از این شبکه و محیط آن بیشتر استفاده کنند سرمایه اجتماعی آنان افزایش می یابد، بنابراین این پیوند آنها با اجتماع قوی تر و موجب افزایش مشارکت و به دنبال آن اعتماد و امنیت عمومی است. در صورتی که سرمایه اجتماعی به علت ارتباط ضعیف در شبکه اجتماعی کاهش یابد، خواه ناخواه مشارکت، تعاملات در جامعه کاهش می یابد و گروه و افراد به علت ضعف روابط میان خود در شبکه اجتماعی در معرض انحراف و آسیب قرار می گیرند و دست به اقداماتی می زنند که هم سرمایه اجتماعی را کاهش می دهد و هم به نوعی از شبکه خارج می شوند و انسج ام سیستم و سازمان اجتماعی را با اقداماتی همانند جرایم به هم می زنند.

نمودار شماره 1: مدل نظري پژوهش

فرضیه های پژوهش

فرضیه اصلی:

بین سرمایه اجتماعی و جرائم رایانه‌ای رابطه وجود دارد.

فرضیه های فرعی:

- 1 - بین مشارکت اجتماعی و جرائم رایانه‌ای رابطه وجود دارد.
- 2 - بین اعتماد اجتماعی و جرائم رایانه‌ای رابطه وجود دارد.
- 3 - بین تعاملات اجتماعی و جرائم رایانه‌ای رابطه وجود دارد.
- 4 - بین امنیت اجتماعی و جرائم رایانه‌ای رابطه وجود دارد.
- 5 - بین سرمایه اجتماعی و ویژگی های جرائم رایانه‌ای رابطه وجود دارد.

6 - بین سرمایه اجتماعی و انگیزه ارتکاب جرائم رایانه‌ای رابطه وجود دارد.

فصلنامه
تحقیقات
اجتماعی

64

93

فصلنامه علمی - پژوهشی مطالعات امنیت اجتماعی، شماره 39، پاییز

روش شناسی

روش تحقیق توصیفی - پیمایشی است ، هدف تحقیق کاربردی است و در سازمان هایی که در گیر در این گونه از آسیب ها و انحرافات هستند مورد استفاده قرار می گیرد و به صورت مقطعی انجام گرفته است.

جامعه آماری شامل تمام افرادی می باشد که در زمان تحقیق و گردآوری اطلاعات بعنوان مجرم رایانهای یا در زندان به سر می بردند، یا دارای پرونده مفتوحه به اتهام جرم رایانهای در مراجع قضایی و انتظامی در استان تهران درگیر بوده اند. با روش نمونه گیری تصادفی ساده حجم نمونه آماری براساس فرمول یامانی¹ با سطح دقت 92٪. درصد 156 نفر به دست آمده است که در این پژوهش تعداد 160 نفر نمونه مورد ارزیابی قرار گرفت.

$$n = \frac{N}{1+N(e)^2} \quad n = \frac{700}{1+700(8\%)^2} = 156$$

برای گردآوری داده ها از پرسشنامه با طیف لیکرت پنج گزین های استفاده شده است ، که متغیر مستقل (سرمایه اجتماعی) با 32 سؤال و متغیر وابسته (جرم رایانه ای) با 14 سؤال مورد سنجش قرار گرفته اند.

به منظور تعیین روایی ابزار تحقیق ، از روش روایی صوری و مشاوره اساتید ، صاحب نظران ، محققین مسائل اجتماعی و مدیران پلیس در حوزه جرائم رایانهای که در این زمینه آگاهی داشتند استفاده شد و پس از تایید و تجزیه و تحلیل سئوالات توسط صاحب نظران ، پرسشنامه طراحی و در مرحله بعدی برای سنجش پایایی ابزار تحقیق ، پرسشنامه بین تعداد 20 نفر از مجرمین رایانهای مورد آزمایش قرار گرفت که حداقل مقدار آلفای کرونباخ 0/75 و حداکثر آن 0/82 بدست آمد و مورد

تایید قرارگرفت . که براساس جدول ذیل ارائه می‌گردد .

جدول شماره 1: مقدار آلفای متغیرهای پژوهش

مقدار آلفا کرونباخ	تعداد سؤال	متغیر
0/81	8	مشارکت اجتماعی
0/77	8	اعتماد اجتماعی
0/82	8	تعاملات اجتماعی
0/75	8	امنیت اجتماعی
0/72	8	ویژگی‌های جرائم رایانه‌ای
0/73	6	انگیزه ارتکاب جرم رایانه‌ای

برای تجزیه و تحلیل داده از نرم افزار spss استفاده شده است با توجه به اینکه فرضیه های این پژوهش رابطه ای و متغیرها فاصله ای هستند از رگرسیون خطی ساده برای تشخیص همبستگی و تغییر پذیری متغیر وابسته از متغیر های مستقل بهره گیری شده است . برای بررسی مدل نظری از تحلیل مسیر استفاده شده است .

یافته های تحقیق

آزمون فرضیه ها

فرضیه اول: بین مشارکت اجتماعی و جرائم رایانه ای رابطه وجود دارد .

جدول شماره 2: ضریب استاندارد شده و استاندارد نشده متغیرها

معناداری	تی	Standardized Coefficients	Unstandardized Coefficients		مدل
		بتا	Std. Error	بی	
.000	5.488		1.741	9.557	(Constant)
.000	21.253	.861	.063	1.330	1 مشارکت اجتماعی

a. Dependent Variable: جرائم رایانه ای

با توجه به برونداد جدول شماره (2) :

1- مقدار بتا 0/861 است که نشان می‌دهد مشارکت اجتماعی در ارتکاب جرائم رایانه‌ای اثر بسیار بالایی دارد.

2- مقدار سطح معنی داری به دست آمده 0/00 است که کمتر از 0/05 سطح معنی داری می‌باشد که نشان می‌دهد مشارکت اجتماعی با جرائم رایانه‌ای رابطه دارد.

بنابراین با احتمال 0/95 نتیجه گیری می‌شود که:

H_0 رد می‌شود و H_1 تایید می‌گردد یعنی بین مشارکت اجتماعی و جرائم رایانه‌ای رابطه وجود دارد.

فرضیه دوم: بین امنیت اجتماعی و جرائم رایانه‌ای رابطه وجود دارد.

جدول شماره 3: ضریب استاندارد شده و استاندارد نشده متغیرها

معناداری	تی	Standardized Coefficients	Unstandardized Coefficients		مدل
		بتا	Std. Error	بی	
.000	16.043		2.417	38.780	(Constant)
.003	2.992	.232	.108	.322	1 امنیت اجتماعی

a. Dependent Variable: جرائم رایانه‌ای

با توجه به برونداد جدول شماره (3):

1- مقدار بتا 0/232 است که نشان می‌دهد امنیت اجتماعی در ارتکاب جرائم رایانه‌ای اثر دارد.

2- مقدار سطح معنی داری به دست آمده 0/003 است که کمتر از 0/05 سطح معنی داری می‌باشد که نشان می‌دهد بین امنیت اجتماعی و جرائم رایانه‌ای رابطه وجود دارد.

بنابراین از این آزمون با احتمال $0/95$ نتیجه گیری می‌شود که:

H_0 رد می‌شود و H_1 تایید می‌گردد یعنی بین امنیت اجتماعی و جرائم رایانه ای رابطه وجود دارد.

فرضیه سوم: بین تعاملات اجتماعی و جرائم رایانه ای رابطه وجود دارد.

جدول شماره 4: ضریب استاندارد شده و استاندارد نشده متغیرها

مدل	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	تی	معناداری
	بی	Std. Error	بتا		
1 (Constant) تعاملات اجتماعی	45.789	2.170		21.104	.000
	-.006	.106	-.004	-.053	.953

a. Dependent Variable: جرائم رایانه‌ای

با توجه به برون‌داد جدول شماره (4) :

1- مقدار بتا $-0/004$ است که نشان می‌دهد تعاملات اجتماعی در ارتکاب جرائم رایانه‌ای اثر ندارند.

2- مقدار سطح معنی داری به دست آمده $0/958$ است که بیشتر از $0/05$ سطح معنی داری می‌باشد که نشان می‌دهد بین تعاملات اجتماعی و جرائم رایانه‌ای رابطه وجود ندارد. بنابراین از این آزمون با احتمال $0/95$ نتیجه گیری می‌شود که :

H_0 تایید می‌شود و H_1 رد می‌گردد یعنی بین تعاملات اجتماعی و جرائم رایانه‌ای رابطه وجود ندارد.

فرضیه چهارم: بین اعتماد اجتماعی و جرائم رایانه‌ای رابطه وجود دارد.

جدول شماره 5: ضریب استاندارد شده و استاندارد نشده متغیرها

مدل	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	تی	معناداری
	بی	Std. Error	بتا		
1 (Constant) اعتماد اجتماعی	38.883	2.416		16.095	.000
	.317	.107	.228	2.950	.004

a. Dependent Variable: جرائم رایانه‌ای

با توجه به برون‌داد جدول شماره (5) :

1- مقدار بتا 0/228 به دست آمده که نشان می‌دهد اعتماد اجتماعی در ارتکاب جرائم رایانه‌ای اثر دارد.

2- مقدار سطح معنی داری به دست آمده 0/004 است که بیشتر از 0/05 سطح معنی داری می‌باشد که نشان می‌دهد بین اعتماد اجتماعی و جرائم رایانه‌ای رابطه وجود دارد.

بنابراین از این آزمون با احتمال 0/95 نتیجه گیری می‌شود که

H_0 رد می‌شود و H_1 تایید می‌گردد یعنی بین اعتماد اجتماعی و جرائم رایانه‌ای رابطه وجود دارد.

فرضیه پنجم: بین سرمایه اجتماعی و ویژگی‌های جرائم رایانه‌ای رابطه وجود دارد.

جدول شماره 6: ضریب استاندارد شده و استاندارد نشده متغیرها

معناداری	تی	Standardized Coefficients	Unstandardized Coefficients		مدل
		بتا	Std. Error	بی	
.000	4.990		3.705	18.488	(Constant)
.018	2.396	.188	.042	.101	1 سرمایه اجتماعی

a. Dependent Variable: ویژگی‌های جرائم رایانه‌ای

با توجه به برون‌داد جدول شماره (6):

1- مقدار بتا 0/188 است که نشان می‌دهد سرمایه اجتماعی در ویژگی‌های جرائم رایانه‌ای اثر دارند.

2- مقدار سطح معنی داری به دست آمده 0/018 است که کمتر از 0/05 می‌باشد، بنابراین سرمایه اجتماعی و ویژگی‌های جرائم رایانه‌ای با هم رابطه دارند.

بنابراین از این آزمون با احتمال 0/95 نتیجه گیری می‌شود که:

H_0 رد می‌شود و H_1 تایید می‌گردد یعنی بین سرمایه اجتماعی و ویژگی های جرائم رایان ه ای رابطه وجود دارد .

فرضیه ششم: بین سرمایه اجتماعی و انگیزه جرائم رایان ه ای رابطه وجود دارد .

جدول شماره 7: ضریب استاندارد شده و استاندارد نشده متغیرها

معناداری	تی	Standardized Coefficients	Unstandardized Coefficients		مدل
		بتا	Std. Error	بی	
.000	4.968		2.743	13.625	(Constant)
.05	1.754	.152	.031	.055	1 سرمایه اجتماعی

a. Dependent Variable: انگیزه جرایم رایانه‌ای

با توجه به برونداد جدول شماره (7) :

1- مقدار بتا 152% است که نشان می‌دهد سرمایه اجتماعی در انگیزه جرائم رایانه ای اثر دارد .

2- مقدار سطح معنی داری به دست آمده 0/050 است که بیشتر از 0/050 سطح معنی داری می‌باشد که نشان می‌دهد بین سرمایه اجتماعی و انگیزه جرائم رایان ه ای رابطه وجود دارد .

بنابراین از این آزمون با احتمال 0/95 نتیجه گیری می‌شود که :

H_0 تایید می‌شود و H_1 رد می‌گردد یعنی بین سرمایه اجتماعی و انگیزه جرائم رایان ه ای رابطه وجود دارد .

فرضیه هفتم: بین سرمایه اجتماعی و جرائم رایان ه ای رابطه وجود دارد .

جدول شماره 8: ضریب استاندارد شده و استاندارد نشده متغیرها

معناداری	تی	Standardized Coefficients	Unstandardized Coefficients		مدل
		بتا	Std. Error	بی	
.000	5.703		5.631	32.114	(Constant)
.016	2.431	.190	.064	.156	1 سرمایه اجتماعی

a. Dependent Variable: جرائم رایانه ای

با توجه به برونداد جدول شماره (8) :

1- مقدار بتا 0/190 است که نشان می‌دهد سرمایه اجتماعی در جرائم رایانه‌ای اثر دارد.

2- مقدار ثابت پیش بینی به دست آمده 0/016 است که کمتر از 0/05 سطح معنی داری می‌باشد که نشان می‌دهد. با تغییر در سرمایه اجتماعی، جرائم رایانه‌ای تغییر می‌یابد.

بنابراین از این آزمون با احتمال 0/95 نتیجه گیری می‌شود که :

H_0 رد می‌شود و H_1 تایید می‌گردد یعنی بین سرمایه اجتماعی و جرائم رایانه‌ای رابطه وجود دارد.

آزمون مدل نظری پژوهش از طریق تحلیل مسیر

جدول شماره 9: محاسبه اثرهای مستقیم و غیر مستقیم مولفه‌های سرمایه اجتماعی بر جرائم رایانه‌ای

نوع اثر	مسیر	میزان اثر بر اساس ضریب بتا
اثر مستقیم	جرائم \rightarrow رایانه‌ای مشارکت اجتماعی	0/939
اثر مستقیم	جرائم \rightarrow رایانه‌ای اعتماد اجتماعی	0/621
اثر مستقیم	تعامل اجتماعی \rightarrow جرائم رایانه‌ای	0/008
اثر مستقیم	جرائم \rightarrow رایانه‌ای امنیت اجتماعی	-0/803
مجموع اثرهای مستقیم و غیر مستقیم		0/756

جدول شماره 10: محاسبه اثرهای مستقیم و غیر مستقیم سرمایه اجتماعی بروی جرائم رایانه‌ای

نوع اثر	مسیر	میزان اثر بر اساس ضریب بتا

0/188	ویژگی جرائم رایانه‌ای سرمایه اجتماعی	اثر مستقیم
0/188	مجموع اثرهای مستقیم و غیر مستقیم	

جدول شماره 11: محاسبه اثرهای مستقیم و غیر مستقیم سرمایه اجتماعی بر انگیزه جرائم رایانه‌ای

میزان اثر بر اساس ضریب بتا	مسیر	نوع اثر
0/152	انگیزه جرائم رایانه‌ای سرمایه اجتماعی	اثر مستقیم
0/152	مجموع اثرهای مستقیم و غیر مستقیم	

جدول شماره 12: محاسبه اثرهای مستقیم و غیر مستقیم سرمایه اجتماعی بر جرائم رایانه‌ای

میزان اثر بر اساس ضریب بتا	مسیر	نوع اثر
0/190%	جرائم رایانه‌ای سرمایه اجتماعی	اثر مستقیم
0/190	مجموع اثرهای مستقیم و غیر مستقیم	

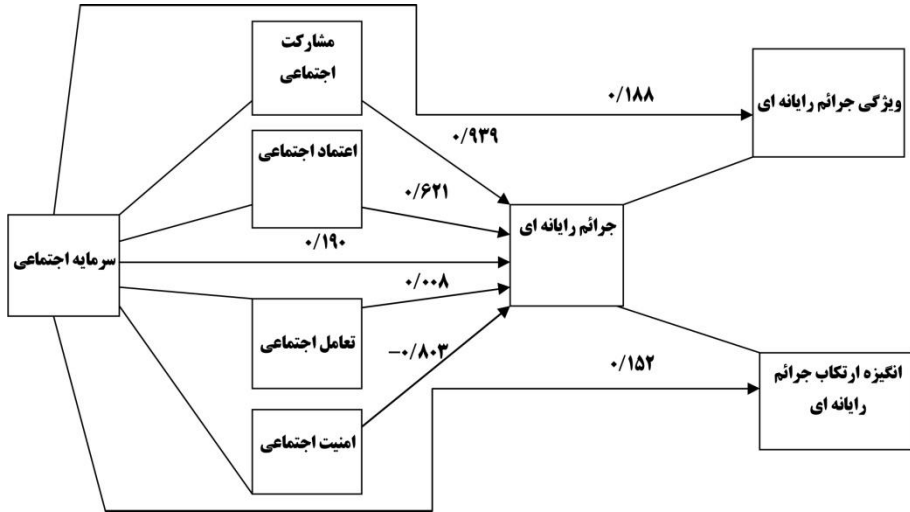
برونداد جدول شماره (9) اثرهای مستقیم و متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته (جرائم رایانه‌ای) نشان می‌دهد که مشارکت اجتماعی دارای اثر مثبت خیلی زیاد، امنیت اجتماعی دارای اثر مثبت زیاد، تعاملات اجتماعی بدون اثر و اعتماد اجتماعی دارای اثر منفی خیلی زیاد می‌باشند.

برونداد جدول شماره (10) اثر مستقیم سرمایه اجتماعی به عنوان متغیر مستقل بروی گجی‌های جرائم رایانه‌ای به عن وان متغیر وابسته نشان می‌دهد که سرمایه اجتماعی دارای اثر مثبت مستقیم در حد کم است.

برونداد جدول شماره (11) اثر مستقیم سرمایه اجتماعی بر انگیزه ارتکاب جرائم رایانه‌ای نشان می‌دهد که سرمایه اجتماعی دارای اثر مثبت مستقیم در حد کم است.

برونداد جدول شماره (12) اثر مستقیم سرمایه اجتماعی بر جرائم رایانه‌ای نشان می‌دهد که

سرمایه اجتماعی دارای اثر مثبت مستقیم در حکم است.

نمودار شماره 2: نمودار نهایی تحلیل مسیر مدل نظری پژوهش همراه با ضریب بتا

نتیجه گیری

امروزه بیشتر فعالیت های بشر تحت تاثیر فناوری های جدید و الکترونیکی قرار گرفته اند این فعالیت ها شامل همه ابعاد زندگی اجتماعی از جمله اقتصادی، فرهنگی، سیاسی، صنعتی و... شده است به ناگزیر نظم اجتماعی نوینی هم فراخوان با این تحولات در حوزه انفجار اطلاعات و داده ها بوجود آمده است و شایسته است با شناسایی چالش های این شیوه جدید از ارتباطات و اطلاعات راهکارهای علمی و عملی پیشگیرانه برای نگهداشت انسجام اجتماعی طراحی شود. در صورت عدم شناسایی چالش ها و آسیب های اجتماعی مربوط به تغییرات حاصل از توسعه فناوری های جدید بی سامانی های اجتماعی جدیدی بوجود خواهد آمد که مهار آن ها مشکل خواهد شد. از آنجایی که جرائم رایانه ای یکی از زائیده های فناوری های جدید است و نابسامانی هایی در جامعه بوجود آورده است. سرمایه اجتماعی به عنوان یکی از

عوامل انسجام اجتماعی می‌تواند در بسیاری از موارد گره گشا و توانایی پیشگیری اجتماعی داشته باشد.

جامعه‌شناسان زیادی در حوزه سرمایه اجتماعی و رابطه آن با مسائل اجتماعی و فرهنگی کارهای علمی انجام داده اند در این پژوهش تلاش شده است با استفاده از دستگاه های نظری اندیشمندان علوم اجتماعی و نتایج و تجربیات پژوهشگران این حوزه، پژوهشی درخور توجه انجام پذیرد که نتایج علمی آن به صورت کاربردی و نظری قابل استفاده باشد. برای کمک به توسعه و تبیین مفهوم های سرمایه اجتماعی و جرائم رایانه ای ابتدا با مبانی فکری به دو دسته: جامعه شناسانه و جرم شناسانه تقسیم شده و دیدگاه های علمی مورد تحلیل و تفسیر قرار گرفت و سپس با تلفیق این دیدگاه ها، چارچوب نظری که براساس مطالعات و تجربیات پژوهشگر از درون مبانی مذکور بیرون آمده است ارائه گردید. و نتایج زیر به صورت خلاصه به دست آمده است.

با توجه آزمون فرضیه ها و تحلیل مدل نظری پژوهش نتیجه گیری شد که سرمایه اجتماعی و جرائم رایانه ای با هم ارتباط دارند، با آزمون تعداد 7 فرضیه در این پژوهش تعداد 6 فرضیه تایید گردید و ارتباط مولفه های سرمایه اجتماعی با جرائم رایانه ای اثبات شد. مؤلفه مشارکت اجتماعی با سطح بسیار بالایی با جرائم رایانه ای دارای ارتباط است و ارتباط سایر ابعاد سرمایه اجتماعی مانند اعتماد و امنیت نیز رابطه معنی داری با ارتکاب جرائم رایانه ای دارند. تنها در این پژوهش بعد تعاملات اجتماعی سرمایه اجتماعی رابطه معنی داری با جرائم رایانه ای نداشته است.

در این پژوهش جرائم رایانه ای با دو مؤلفه یعنی ویژگی جرائم رایانه ای و انگیزه ارتکاب جرائم رایانه ای مورد مطالعه قرار گرفت که با

آزمون فرضیه ها مشخص گردید که هردو مؤلفه با سرمایه اجتماعی رابطه دارند . و دارای سطح معنی داری قابل قبولی هستند و با آزمون فرضیه اصلی مشخص گردید که سرمایه اجتماعی رابطه معنی داری با ارتکاب جرائم رایان های دارد .

پیشنهادهات

به طور کلی سرمایه اجتماعی با جرایم رایان های رابطه دارد و ارتکاب این گونه از جرائم تاثیر پذیری بالایی از سرمایه اجتماعی دارد . توسعه مشارکت های اجتماعی برون گروهی ، بالا بودن اعتماد به سازمان های دولتی و اعضای خانواده و امنیت مالی، امنیت شغلی و امنیت جانی بیشترین تاثیر در کاهش جرائم رایان های دارند. براساس یافته های پژوهش پیشنهاد می گردد:

- 1- سازمان های دولتی و مردم نهاد برای پیشگیری از آسیب های اجتماعی برای افزایش مشارکت های اجتماعی برنامه ریزی علمی و کاربردی داشته باشند تا انسجام اجتماعی افزایش یابد.
- 2 - با توسعه انجمن ها ی فرهنگی، ورزشی و محلی در راستای افزایش سرمایه اجتماعی اقدام های عملی انجام گیرد تا در هزینه های ناگوار اجتماعی جلوگیری شود.
- 3 - متولیان تولید امنیت اجتماعی برنامه ریزی بیشتری برای افزایش احساس امنیت در میان شهروندان داشته باشند .
- 4 - سازمان ها و نهادهایی که خدمات اجتماعی به شهروندان ارائه می دهند با ارائه خدمات مناسب اعتماد شهروندان را نسبت به فعالیت های خود افزایش دهند .
- 5 - در ح وزه سخت افزاری و نرم افزاری متولیان فناوری اطلاعات تدابیر حفاظتی و

امنیتی پیش بینی کنند تا از شکست های سیستمی که زمینه ساز انحرافات اجتماعی از طریق وسایل و امکانات فناوری اطلاعات می‌گردد جلوگیری شود.

محدودیت‌های پژوهش

با توجه ب ه‌ای‌نکه جامعه آماری این پژوهش متهمان و مجرمین رایان های بودند طراحی پرسشنامه ظرافت خاصی را طلب می‌کرد مخصوصاً در خصوص گویه‌هایی که مستقیماً جرم را مورد سنجش قرار می‌داد برای طراحی این گونه از سئوالات مراجعه‌های زیادی به پلیس فتا (فضای تولید و تبادل اطلاعات) تهران صورت گرفت و با کارشناسان زیادی تبادل اطلاعات شد.

دسترسی به نمونه آماری بیش از حد دشوار بود این کار باسختی انجام پذیرفت، به صورتی جمع آوری داده‌ها و اطلاعات از نمونه آماری به مدت 6 ماه به طول انجامید. و پاسخ گرفتن از این افراد کار راحتی برای پژوهشگر نبود.

با توجه ب ه‌ای‌نکه جرائم رایان های معمولاً در فضای مجازی انجام می‌گیرد و ارتکاب جرم در این فضا تفاوت‌هایی با سایر جرائم اجتماعی از لحاظ شکلی و ماهیتی دارد ارائه چارچوب نظری کار دشواری بود.

منابع

- الوانی، سید مهدی؛ شیروانی، علیرضا (1385). سرمایه اجتماعی (مفاهیم، نظریه‌ها و کاربردها). اصفهان: انتشارات مانی.
- بخارایی، احمد (1386). جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی در ایران. تهران: انتشارات پژوهاک جامعه.
- بی‌زبان، علیرضا؛ تاجبخش، غلامرضا؛ مرادی نژاد، زینب (تابستان 1391). بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی خانواده. فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی شماره سی ام 53-78.
- بوردیو، پی‌یر (1380). نظریه کنش. ترجمه مرتضی مردیها. تهران انتشارات نقش و نگار.
- پاتنام، رابرت (1380). دموکراسی و سنتهای مدنی، ترجمه محمد تقی دلفروز. تهران: انتشارات سلام.
- تاجبخش، کیان (1384). سرمایه اجتماعی، اعتماد، دموکراسی و توسعه. ترجمه افشین خاکباز وحسن پویان. تهران: نشر شیرازه.
- تنهایی، ح. ا (1391). بازشناسی تحلیلی نظریه‌های مدرن جامعه‌شناسی مدرنیته در گذار: نسل دوم. تهران: نشر علم.
- چراغی، غلامرضا؛ میرزایی، محمد (1391). پی‌جویی جرائم رایانه‌ای. تهران: نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران.
- چلبی، مسعود؛ مبارکی، محمد (1384). تحلیل رابطه سرمایه اجتماعی و جرم در سطح خرد و کلان، مجله جامعه‌شناسی، دوره ششم، شماره 2
- حیدر نژاد، علیرضا؛ باقری بنجار، عبدالرضا (بهار 1391). بررسی میزان نقش سرمایه اجتماعی مهاجرین به شهر مشهد. فصلنامه مطالعات اجتماعی شماره بیست و نهم، 133-174.
- دیوید، جی و همکاران (1383). راهکارهای پیشگیری و مقابله با جرائم رایانه‌ای، ترجمه استرکی، روزبهانی، ریحانی و الیاسی. تهران: دانشگاه علوم انتظامی.
- رفیع پور، فرامرز (1384). کندوکاوها و پنداشت‌ها. تهران: شرکت سهامی انتشار.

- رفیع پور، فرامرز (1384). تکنیکهای خاص تحقیق در علوم اجتماعی. تهران: شرکت سهامی انتشار
- فوکویاما، فرانسیس (1379). پایان نظم، ترجمه غلامعباس توسلی. تهران: انتشارات جامعه ایرانیان.
- کفاشی، مجید (1391). کاربرد آمار استنباطی در پژوهش اجتماعی. تهران: انتشارات جامعه شناسان.
- کفاشی، مجید (1391). کاربرد آمار توصیفی در پژوهش اجتماعی. تهران: انتشارات جامعه شناسان.
- کلمن، جیمز (1376). بنیادهای نظریه اجتماعی، ترجمه منوچهر صبوری. تهران انتشارات نی.
- گرکی، م (1389). جرایم سایبری: راهنمایی برای کشورهای در حال توسعه، ترجمه مرتضی اکبری. تهران: پلیس امنیت فضای تولید و تبادل اطلاعات ایران
- مداح، مجید؛ شریفی، نوید (1389). تحلیل رابطه سرمایه اجتماعی و جرم، فصلنامه نظم و امنیت انتظامی، سال سوم، شماره 11.
- میرزایی، خلیل (1388). پژوهش، پژوهشگری و پژوهشنامه نویسی. تهران: انتشارات جامعه شناسان.
- میرزایی، خلیل (1389). طرح و پایان نامه نویسی. تهران: انتشارات جامعه شناسان.
- وایت، راب؛ هینز، فیونا (1383). جرم و جرم شناسی، ترجمه علی سلیمی و همکاران. تهران: مؤسسه پژوهشی حوزه و دانشگاه.
- وایت، راب؛ هینز، فیونا (1382). درآمدی بر جرم و جرم شناسی، ترجمه میر روح الله صدیق بطحایی اصل. تهران: نشر گستر.
- Bourdieu, p(1986). The form of capital. In handbook of theory and research for the sociology of education. J 6 Richardson, pp. Newyork: Green wood.
- Coleman, j. S, (1996), "Social Capital in the Creation of Human Capital" American Journal of Sociology supplement 94,.
- Williamson, O. E. (1993), "Calculativeness; Turst, and Economic Organization," Journal of Low Economics; 36.
- Fukuyama, Francis (1995). Social capital and the global economy, Foreign affairs 74(5).

- Van Bastalaer,Thierry. 1999. Does Social Capital Faciliate the Poor's Access to Credit? A Review of the Microeconomic literature". Social Capital Initiative Working Paper 8. World bank Social Development Department Washington, D. C. Processed.
- Putnam,R(1993). Social Capital and Public Life. New York: Amrikan prospect.

